

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Чачави Васіля
«Форми політичної ідентичності грузинського колабораціонізму
в Другій світовій війні»,
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук
за спеціальністю 23.00.01 – теорія та історія політичної науки**

Колабораціонізм в роки Другої світової війни є безперечно дуже складною та дискусійною темою для об'єктивного дослідника, і тим більше для дослідника-політолога. Крім цього, для вітчизняної політичної науки це ще й дуже болюче питання, адже зачіпає цілу низку міфів, пов'язаних із модерною політичною ідентичністю цілих груп українців. Саме тому питанню колабораціонізму та форм його політичної ідентичності приділено недостатньо уваги в межах вітчизняного політологічного дискурсу. Також слід зазначити, що спектр питань, які потребують першочергового розгляду в межах цієї тематики, є досить широким: починаючи з інтерпретації та типологізації самого феномену колабораціонізму, закінчуючи застосуванням при його вивченні понятійно-категоріальним апаратом та відповідною методологією.

Саме тому дослідження подібного ґатунку є надзвичайно актуальними для сучасної української політології, адже проливають світло не лише на особливості колабораціонізму певних націй, а загалом на природу феномену колабораціонізму як надзвичайно складного і неоднозначного явища. Саме проведення паралелей, виявлення спільних рис та ознак колабораціонізму окремих народів у роки Другої світової війни, допоможе сконструювати виважену та до певної міри нейтральну в сенсі ангажованості модель (чи навіть парадигму) вивчення проявів та форм політичної ідентичності колабораціонізму.

У свою чергу, грузинський колабораціонізм для вітчизняної політичної науки є *terra incognita*, а тому дослідження форм його політичної ідентичності в

межах нашого політологічного дискурсу є явищем унікальним і надзвичайно цікавим. З одного боку, його важливість є суто конкретною, адже мова йде про специфічні прояви конкретного грузинського колабораціонізму, а з другого боку, воно є досить універсальним, адже додає нових вимірів дослідженню феномену політичної ідентичності в умовах тотальної війни.

Необхідність вирішення актуальних проблем, покладених в основу дисертаційної роботи, логічно зумовило її мету, яка полягає в концептуалізації проявів політичної ідентичності грузинського колабораціонізму та виокремлення його основних практик і чинників у контексті Другої світової війни. Визначена мета дослідження деталізована автором у завданнях, серед яких найбільшої уваги заслуговують:

- визначити теоретико-методологічні засади дослідження грузинського колабораціонізму під час Другої світової війни як політичного явища;
- виявити прояви форм політичної ідентичності грузинського колабораціонізму в різних періодах Другої світової війни;
- виокремити прояви військового та політичного грузинського колабораціонізму в умовах війни;
- з'ясувати роль і вплив глобального військового конфлікту на характер та форми політичної ідентичності грузинського колабораціонізму в різні періоди Другої світової війни.

Об'єкт дослідження автор визначив як суспільно-політичне явище грузинського колабораціонізму в роки Другої світової війни; *предметом дослідження автор* обрав передумови та форми політичної ідентичності грузинського колабораціонізму в роки Другої світової війни.

Безумовним досягненням автора є змістовні та вичерпні відповіді на поставлені у роботі завдання. Дисертант цілком адекватно використовує та поєднує різноманітні теоретико-методологічні підходи при дослідженні виявів політичної ідентичності грузинського колабораціонізму. Достатня частина теоретичних положень дисертаційної роботи є вартими наукової новизни.

Автор проаналізував основні теоретичні підходи до трактування сутності

поняття «колабораціонізм» в контексті його історичних передумов та витоків (с. 12 – 24). Розглянувши два ключові підходи щодо природи колабораціонізму – вузького, який виключно негативно трактує колабораціонізм як зраду, і ширшого, в межах якого визнається складність та неоднозначність досліджуваного явища, автор цілком обґрунтовано схиляється до останнього. Саме крізь призму цього підходу автор робить висновок про те, що грузинський колабораціонізм був своєрідною реакцією на ліквідацію незалежності Грузії та закономірною поведінковою моделлю в умовах екстремальної ситуації, якою була Друга світова війна (с. 20 – 23).

Дисертант вивчив та проаналізував теоретичні підходи до трактування концепту політичної ідентичності, яка в межах авторського трактування постає як різновид соціальної ідентичності на тій стадії актуалізації, коли її політизація стає неминучою (с. 27 – 36).

Автор проаналізував методологічні засади дослідження колабораціонізму в руслі міждисциплінарності (с. 38 – 51), акцентуючи основну увагу на поєднанні принципу синергетики та компаративного аналізу. Належним чином автором також опрацьовані методологічні підходи до трактування політичної ідентичності в умовах кардинальних соціально-політичних змін (с. 52 – 61).

У дисертаційній роботі вперше у вітчизняній політичній науці досліджено особливості еволюції політичної ідентичності грузинського руху у міжвоєнний період. Зокрема, автором з'ясовано витoki та особливості формування політичної ідентичності грузинської еміграції в зазначений період (с. 63 – 71), а також досліджено ознаки та можливості функціонування грузинського національного руху (с. 72 – 82).

В роботі також проаналізовано вплив зовнішніх чинників та історичних обставин на формування ситуаційної політичної ідентичності грузинського самостійницького руху на першому етапі Другої світової війни, а також цілком логічну обумовленість колабораціонізму частини грузинських політичних сил у зазначений період (с. 83 – 94).

В дисертаційній роботі вперше у вітчизняній політології автором

проаналізовано прояви політичної ідентичності грузинських колабораціоністських формувань. Великою заслугою дисертанта є те, що цей аналіз здійснено на політико-історіософському та суспільно-психологічному рівні. Зокрема, автор дослідив особливості впливу політики нацистської Німеччини щодо народів Кавказу на формування політичної ідентичності грузинського колабораціонізму (с. 96 – 118). Заслуговує також на увагу глибинний аналіз автором дисертації спонукальних причин участі грузинських представників у складі німецьких збройних сил (с. 119 –135). Автор також виділив три основні групи, на які можна поділити представників грузинського колабораціонізму: 1) переконані противники радянської влади; 2) особи без переконань, які підтримують сильнішу в конкретний час сторону; 3) ті, хто прийняв рішення під тиском обставин і пропаганди.

Вартими уваги є також висновки автора про масштаби деформації суспільної свідомості тоталітарними режимами, а також про те, як ця деформація здатна вплинути на політичну ідентичність (с. 140 – 168).

За темою дослідження автором одноосібно було підготовлено 5 публікацій у фахових наукових виданнях України з політичних наук, а також 1 стаття в іноземному періодичному виданні політологічної тематики. Апробація результатів дослідження відбувалася в процесі обговорення та виступів на міжнародних конференціях, зокрема: «Політичні кризи в державах та регіонах Європи: внутрішні передумови та зовнішні виклики у ХХ – на початку ХХІ століття» (м. Ужгород, 2015 р.), «Україна і світ у третьому тисячолітті: політичний, економічний, правовий та культурний виміри» (м. Одеса, 13–14 березня 2015 р.), «Актуальні проблеми міжнародних відносин та зовнішньої політики» (м. Львів, 21 травня 2015 р.), а також на щорічних звітних наукових конференціях філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка (2015–2016).

Зміст дисертації В. Чачави повністю розкриває логіку та послідовність дослідження відповідно до визначених мети і завдань роботи. Джерельна база роботи є вагомою. Усі нормативні вимоги до дисертаційної роботи витримано.

Теоретичні напрацювання та розробки автора можуть бути використані під час розробки навчальних курсів з історії політичної думки, політичної історії, конфліктології, політичної культури та ін.

Дисертаційна робота В. Чачави загалом справляє позитивне враження, однак варто вказати і на деякі зауваження та рекомендації щодо її змісту:

1. У дисертаційній роботі інколи трапляються відступи від теми, які не завжди є виправданими. Наприклад, при вивченні теоретичних підходів до трактування сутності поняття «політична ідентичність» (підрозділ 1.2.), автор без логічно обумовленого переходу приступив до аналізу поняття «форма» крізь призму роздумів польського філософа В. Татаркевича. Необхідність подібних відступів, на наш погляд, потребує чіткіших обґрунтувань.

2. Досліджуючи особливості формування політичної ідентичності грузинської еміграції (підрозділ 3.1.), автор більше уваги приділяє факторам та етапам формування політичної ідентичності як такої, і, відповідно, не вдається до більш конкретизованого розгляду взаємодії між грузинськими політичними силами, що опинилися в еміграції. Уточнення такого характеру посприяли б глибшому розкриттю досліджуваного феномена.

3. У підрозділі 3.2. автор зазначив, що представники грузинського національно-визвольного руху в Німеччині намагалися використати усі можливості для реалізації ідеї відновлення суверенітету Грузії як незалежної держави. Однак цю тезу автор не підкріпив жодним документальним фактом.

4. Автор в ході роботи досить рідко вдається до проведення паралелей та порівнянь особливостей грузинського колабораціонізму та специфіки колабораціонізму інших народів у роки Другої світової війни. Це дозволило б дисертаційній роботі вийти на більш фундаментальний рівень.

Підсумовуючи, можемо зазначити, що дисертаційна робота Чачави В. «Форми політичної ідентичності грузинського колабораціонізму в Другій світовій війні», подана на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук, цілком відповідає паспорту спеціальності 23.00.01 – теорія та історія політичної науки, є актуальним, змістовним та оригінальним дослідженням, що

логічно та аргументовано репрезентує авторський підхід до розв'язання актуальних проблем сучасної політичної науки. Висловлені зауваження не носять принципового характеру і не применшують значимості роботи дисертанта, а лише пропонують можливі шляхи подальшого розвитку та вдосконалення досліджуваних проблем.

Дисертаційна робота Чачави Василя «Форми політичної ідентичності грузинського колабораціонізму в Другій світовій війні» відповідає всім сучасним вимогам державного стандарту до кандидатських дисертацій, зокрема, п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24 липня 2013 року, а її автор, В. Чачава заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.01 – теорія та історія політичної науки.

Кандидат політичних наук,

доцент кафедри політології

та державного управління

Державного вищого навчального закладу

«Ужгородський національний університет»

Вс

Вегеш І.М.

